

Jaarverslag 2018 van de Libellen en Vlinderwerkgroep van IVN Eemland

Inleiding

Het jaar 2018 wordt gekenmerkt door een uitzonderlijk warme en droge zomer. Voor libellen en vlinders hield dit in dat ze relatief vroeg vlogen, maar dat er ook minder exemplaren aanwezig waren over het gehele seizoen gezien. We zagen 30% minder libellen en ruim 10% minder dagvlinders. Drooggevalen wateren en een gebrek aan nectar en waardplanten speelden een belangrijke rol. De Libellen en Vlinderwerkgroep van IVN Eemland is dit jaar 30 keer gaan monitoren. Gemiddeld waren we met 4 à 5 personen op pad. In vrijwel alle gebieden lopen we met een vergunning van de terreinbeheerder.

Zuidelijke keizerlibel bij Groeneveld – Foto: Miranda Engelshoven

De Stulp en het Nonnenland in Baarn

Op de terreinen van Staatsbosbeheer is in 2017 minder gemonitord dan gemiddeld de afgelopen jaren (zie tabel). Bij het Gentianenveld en het Nonnenland hebben we op verzoek van de beheerder de route iets uitgebreid. Het aantal soorten lag iets hoger dan gemiddeld de laatste jaren, maar lager dan vorig jaar.

Libellen op de Stulp

	Aantal bezoeken	Aantal libellen	Aantal soorten
2012	22	2370	22
2013	18	2700	22
2014	24	2840	27
2015	23	2400	25
2016	19	2866	23
2017	21	2762	27
2018	17	1957	25

Ondanks goed zoeken zagen we dit jaar geen zwarte heidelibellen, zwervende heidelibellen en gewone pantserjuffers.

Bij De Stulp zijn voor libellen drie gebiedjes vooral interessant:

- De oevers van, en de heide en bomen langs het Pluismeer. We zagen net als vorig jaar 20 soorten, o.a. - hier voor het eerst – enkele kleine roodoogjuffers.
- De natte heide rond het Gentianenven. Dit jaar troffen we er 17 soorten aan.
- Het daar tussenin gelegen Biezenven. Ondanks de droogte daar toch nog 8 soorten.

De afstand tussen Pluismeer en Gentianenven is nog geen kilometer maar toch zijn er verschillen in populaties, onder andere doordat de biotoop anders is. Noordse witsnuitlibellen en venwitsnuitlibellen zitten met name bij het Gentianenven. Bloedrode heidelibellen zien we vrijwel alleen bij het Pluismeer.

Het aantal koraaljuffers bij het Pluismeer was dit jaar maar de helft van vorig jaar. We telden 14 venwitsnuitlibellen bij het Gentianenven en het Biezenven, de helft van 2017. We zijn heel benieuwd hoe het deze libel (als kwetsbaar genoteerd op de Rode Lijst!) is vergaan tijdens de droogte.

Ook dit jaar zagen we op de Stulpheide weer heideblauwtjes en groentjes, naast 14 andere soorten dagvlinders.

Het Nonnenland is dit jaar vijf keer bezocht. We telden er 17 soorten libellen waaronder - hier voor het eerst - drie zeldzame gevlekte witsnuitlibellen. Daarnaast 16 soorten dagvlinders waaronder weer het zeldzame geelsprietdikkopje.

Gevlekte witsnuitlibel

Het totaal aantal soorten libellen dat we inventariseerden in Baarn in de gebieden die door Staatsbosbeheer worden beheerd, kwam uit op 25. Verder zagen we in totaal 20 soorten dagvlinders. Hier zit een stijgende lijn in.

Gele luzernevlinder bij De Wiek

Natuurgebieden in Soest

Pijnenburg/De Wiek is een jong natuurontwikkelingsgebied aan de westrand van Soest. Het dient ook als overloopgebied bij grote regenval, maar de waterstand in de poelen was dit jaar laag. Hier hebben we ook vijf keer geïnventariseerd en kwamen we 17 soorten libellen tegen, 5 minder dan vorig jaar. Dit keer geen grote roodoogjuffers, maar kleine. Bij de 12 soorten dagvlinders troffen we een gele luzernevlinder aan. Dit is een schaarse trekvlinder die incidenteel in grotere aantallen in Nederland voorkomt, zoals dit jaar. Het was de eerste waarneming in Eemland.

Veel eikenpages dit jaar

Wat meer naar het oosten ligt het Soesterveen. Dit is het laatste hoogveengebiedje in Utrecht. Dankzij enthousiaste vrijwilligers wordt het gebied van Natuurmonumenten de laatste jaren ontdaan van jonge boompjes. Het gebied wordt uitgebreid en het waterpeil wordt verhoogd om de kwaliteit van het gebied te verbeteren. In 2018 zijn we er een keer geweest om te kijken of de groentjes er nog zaten. Dat was het geval. In overleg met Natuurmonumenten hebben we ons vooral gericht op enkele percelen bij Op Hees, ten zuiden van de Wieksloterweg. Bij vier bezoeken zagen we 12 soorten libellen en 19 soorten dagvlinders. Op het weiland langs de Turfweg vlogen weinig oranjetipjes. Verderop zagen we tot onze verrassing deze zomer een koninginnenpage.

Op verzoek van Vitens zijn we ook enkele keren gaan kijken op hun terrein in Soestduinen. Bij drie bezoeken vonden we 8 soorten libellen en 15 soorten dagvlinders. Geen kommavlinders, maar wel geelsprietdikkopjes, heideblauwtjes en heel veel hooibeestjes.

Als groep inventariseren we incidenteel enkele bos- en heidegebieden aan de zuidoostrand van Soest, zoals De Paltz, een deel van de Vliegbasis Soesterberg, De Stompert en het Monnikenbos. Dit jaar zijn we alleen naar De Stompert en de Vliegbasis geweest. Bij de Vliegbasis zagen we heel veel kommavinders die vooral afkwamen op de natgehouden bloeiende planten rond het monument.

Kommavinder op slangenkruid

De Soester polder is een heel ander soort gebied. Op mijn libellenroute bij de Amersfoortse waterzuivering heb ik 13 soorten libellen geteld. Hier vinden we o.a. de variabele waterjuffer en de twee soorten roodoogjuffers. In de polder kun je verder ook weidebeekjuffers tegenkomen langs de stromende beekjes, bijvoorbeeld bij de Soester waterzuivering. Let dan gelijk op de kleine roodoogjuffers. Op mijn vlinderroute kwam ik 19 soorten dagvlinders tegen. Harry zag bij de Eem nog een oranje luzernevlinder.

Midden in Soest komt op verschillende locaties de zeldzame sleedoornpage voor. Als volwassen vlinder zitten ze hoofdzakelijk in boomtoppen – ongestoord contacten leggend en snoepend van honingdauw – en zijn ze lastig te zien. De gebruikelijke methode van waarneming is het tellen van de eitjes in de wintermaanden. Dit gebeurt in Soest al een aantal jaren door enthousiaste vlinderaars in samenwerking met de Vlinderstichting en met dank aan het voorzichtige snoeibeleid van de gemeente. Dit jaar zijn 346 eitjes geteld, bijna een verdubbeling vergeleken met 2017. In de tuinen van enkele werkgroep-leden kwam de sleedoornpage deze zomer langs. Bij Ineke kwam nog een keizersmantel buurten.

Het totaalbeeld

In het hele gebied hebben we als groep en individueel 31 soorten libellen geteld. Dat is bijna de helft van de in Nederland zich voortplantende 64 soorten. De belangrijkste gebieden in Eemland vallen landelijk gezien, op een schaal van 1-5 in de midden categorie qua talrijkheid en aantallen soorten. Ter vergelijking, in een gemiddelde tuin met vijver kun je een kleine 10 soorten aantreffen.

Klein geaderd witje

Als groep en individueel hebben we 30 soorten dagvlinders gezien. Ruim de helft van het aantal soorten dat in ons land voorkomt. Volgens de Vlinderstichting zijn er 20 algemene soorten die je in een tuin kunt verwachten. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat die in ieders tuin voorkomen. Met wat vlindervriendelijke planten en struiken mag je met 15 soorten tevreden zijn. Alle waarnemingen worden ingevoerd op Waarneming.nl. Bijlage 2 geeft een overzicht naar soort libel, aantal en gebied. Bijlage 3 geeft een soortgelijk beeld van de dagvlinders. Met dank aan Violet en Remco voor de daaraan ten grondslag liggende spreadsheets.

En wat zagen we nog meer?

We kwamen natuurlijk nog talloze nachtvlinders tegen. Deze nemen we gewoon mee bij de monitoring maar bij gebrek aan tijd rennen we er niet achteraan. Hetzelfde geldt voor andere insecten. Het Nonnenland werd weer druk bevolkt door moerassprinkhanen.

Naar verwachting ook volgend jaar weer moerassprinkhanen

De zeldzame blauwvleugelsprinkhanen kwamen dit jaar niet alleen voor bij de Vliegbasis, maar ook bij de Korte Duinen en het Jessurunbos in Soest. In diverse gebieden zagen we hagedissen en ringslangen. Al deze waarnemingen hebben we ook weer zoveel mogelijk ingevoerd op Waarneming.nl.

20 februari 2019; Dick Nagelhout, met medewerking van vooral Jelly Lamsma, Alma Dijkgraaf, José Dekker, Jan Arts, Miranda Engelshoven, Lieke van Bedijk, Bettie Walland, Harry van den Deijssel, Theo Hövels, Thea Blankenstein, Violet Middelman en Remco Vos.

Foto's: Miranda Engelshoven (zuidelijke keizerlibel) en Dick Nagelhout.

Bijlage 1. Factoren die van invloed zijn op de monitoring van vlinders en libellen

De soorten en aantallen vlinders en libellen die we zien hangen onder meer af van de aanwezigheid van waardplanten, de biotoop en van het seizoen. Met andere woorden, komen ze hier voor en zijn ze er op dit moment? Het aantal mensen dat kijkt en de frequentie waarmee geteld wordt zijn belangrijk. Vrijwel alle vlinders en libellen leven kort. Soms mis je soorten, soms zijn er dubbeltellingen. Veel soorten vlinders kennen meerdere generaties per jaar dus dat schept meer kansen om een soort aan te treffen. Bij libellen varieert de vliegtijd. Sommige soorten kun je maar enkele weken zien, andere maanden lang. Ook de weersgesteldheid op het moment van inventarisatie (temperatuur, bewolking, windkracht) speelt een rol. Bij slecht weer zijn vlinders en libellen wel aanwezig maar zie je ze minder goed. Aanhoudend slecht weer is echter funest. Sommige vlinders en libellen kunnen ook aardig zwerven. Kortom, aan de cijfers van één jaar kan niet al te veel waarde worden gehecht.

Langlijfje onbekend

Bijlage 2. Libellen per gebied

		Gebied													
			Baarn -	Baarn -	Baarn -	Baarn -	Lage Vuursche -	Soest -	Soest -	Soest -	Soest -	Soesterberg -			
Wetenschappelijke naam	Naam	Amersfoort Is	Biezenven	Pluismeer	Stulpheide	- Gentianenven	- Nonnenland	- De Stompert	- De Wiek	- Soesterveen	- Vitens	- Wieksloterweg	- Vliegbasis Soesterberg	Eindtotaal	
Aeshna cyanea	Blauwe glazenmaker			1		3	2		4		8			18	
Aeshna grandis	Bruine glazenmaker	x		1					1					2	
Aeshna isocles	Vroege glazenmaker	x							4					4	
Aeshna mixta	Paardenbijter	x		2		1	4		3			5	3	18	
Anax imperator	Grote keizerlibel	x	2	7	3	5	20	2	6		2	10		57	
Brachytron pratense	Glassnijder	x		3								1		4	
Ceragrion tenellum	Koraaljuffer			147		4								151	
Chalcolestes viridis	Houtpantserjuffer	x		30		3	12							45	
Coenagrion puella	Azuurwaterjuffer	x	20	170	3	115	141	22	85		6	24		586	
Cordulia aenea	Smaragdlibel			9										9	
Enallagma cyathigerum	Watersnuffel		1	271	1	14			1			1	3	292	
Erythromma viridulum	Kleine roodoogjuffer	x		7		2			1					10	
Ischnura elegans	Lantaarntje	x		15		9	3	22	46		8			103	
Ischnura pumilio	Tengere grasjuffer							3	6					9	
Lestes sponsa	Gewone pantserjuffer								6					6	
Lestes vires	Tengere pantserjuffer					5	1				1			7	
Leucorrhinia dubia	Venwitsnuitlibel		4			10								14	
Leucorrhinia pectoralis	Gevlekte witsnuitlibel						3							3	
Leucorrhinia rubicunda	Noordse witsnuitlibel				1	22		1						24	
Libellula depressa	Platbuik			1					1			2		4	
Libellula quadrimaculata	Viervlek		20	141	1	196	47		52	2				459	
Orthetrum cancellatum	Gewone oeverlibel	x	5	32	4	1	6	1	16		3	5		73	
Pyrthosoma nymphula	Vuurjuffer		3	87		55	2			18		2		167	
Sympecma fusca	Bruine winterjuffer		1	5			2		4			2		14	
Sympetrum sanguineum	Bloedrode heidelibel			63			17		1		3			84	
Sympetrum striolatum	Bruinrode heidelibel			93	8	58	20		34			5		218	
Sympetrum vulgatum	Steenrode heidelibel	x		1	3	1	3				6	6	1	21	
Coenagrion pulchella	Variabele waterjuffer	x													
Erythromma najas	Grote roodoogjuffer	x													
Eindtotaal			56	1086	24	504	287	47	271	20	37	63	7	2402	
Totaal door werkgroep gezien 27 soorten, waarvan in gebieden SBB 25															
Libellenroute: 13 soorten. Aantallen daar niet interessant vanwege grote dubbeltellingen. Daar niet elders gezien: variabele waterjuffer en grote roodoogjuffer															
Dat brengt het totaal op 29 soorten, 2 minder dan in 2017.															
Door andere leden van de werkgroep nog in Eemland gezien: zuidelijke keizerlibel en weidebeekjuffer															
Niet alle gebieden even intensief gemonitord															

Bruinrode heidelibel vrouwtje

Bijlage 3. Dagvlinders per gebied

		Baarn - Biezenven	Baarn - Pluismeer	Baarn - Stulpheide	Baarn - Stulpheide - Gentianenven	Lage Vuursche - Nonnenland	Soest - De Stompert	Soest - De Wiek	Soest - Monnikenbos	Soest - Soesterveen	Soest - Vitens	NM Soest - Wieksloterweg	Soesterberg - Vliegbasis Soesterberg	Eindtotaal
Wetenschappelijke naam	Naam													
Aglais io	Dagpauwoog				1			32		3		2		38
Anthocharis cardamines	Oranjetipje											3		3
Araschnia levana	Landkaartje				1	3	14				3	3		24
Callophrys rubi	Groentje			7	7					13				27
Celastrina argiolus	Boornblauwtje		4			3	1				7	2		17
Coenonympha pamphilus	Hooibeestje			1		1					35	1	9	
Colias hyale	Gele luzernevlinder							1						1
Favonius quercus	Eikenpage	1	3			1						1		6
Gonepteryx rhamni	Citroenvlinder	1	4	2	2	4	1	6		3	4	13		40
Hesperia comma	Kommavlinder												35	35
Hipparchia semele	Heivlinder										6		1	7
Lycaena phlaeas	Kleine vuurvlinder		15	2	1	20	3	8			2	14		65
Maniola jurtina	Bruin zandoogje		4			94	21	53	3		12	95	10	292
Ochlodes sylvanus	Groot dikkopje		5	1	1		7	15			2	12		43
Papilio machaon	Koninginnenpage											1		1
Pararge aegeria	Bont zandoogje		3		1	13	1			1	4	14		38
Pieris brassicae	Groot koolwitje		1			2	1	1		1	2	3		11
Pieris napi	Klein geaderd witje		1			6	1	25			2	18	1	54
Pieris rapae	Klein koolwitje					2		4			3	8	1	18
Plebejus argus	Heideblauwtje			3	5		8				14			30
Polygonia c-album	Gehakelde aurelia					1						4		5
Polyommatus icarus	Icarusblauwtje		5			21		4					24	54
Thymelicus lineola	Zwartsprietdikkopje					4	1							5
Thymelicus sylvestris	Geelsprietdikkopje					3	1	1			1			6
Vanessa atalanta	Atalanta		1			1	1	1				1	1	6
Vanessa cardui	Distelvlinder										2	1		3
Eindtotaal		2	46	16	19	179	61	151	3	21	99	196	82	875
Totaal 26 soorten door de groep gemonitord. Daarnaast nog door leden van de groep gezien: oranje luzernevlinder, sleedoornpage, keizersmantel en bruin blauwtje.														

Groentjes bij het Gentianenven en het Soesterveen

